

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta (VN/14134/2020 5.6.2020, STM074:00/2020)

Lakiesityksessä esitetään, että myös kunnan tai kuntayhtymän omistaman yhtiön kautta toteutettava hanke rinnastettaisiin lupamenettelyssä kunnan tai kuntayhtymän itse toteuttamaan hankkeeseen. Laki koskisi vain sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Kiitämme lausuntopyynnöstä ja toteamme seuraavaa:

Yleisesti ottaen Hyvinvointiala HALI ry toteaa, että kuntayhtiöiden määrä on viime vuosina jonkun verran lisääntynyt ja taustalla on tarve tehostaa kuntien ja kuntayhtymien toimintaa. Kuntien omistamien ja yksityisesti omistettujen yhtiöiden tulee lähtökohtaisesti toimia samojen pelisääntöjen mukaisesti. Kuntien omistamien yhtiöiden kohdalla on otettava huomioon sekä yksityisoikeudellinen että julkisoikeudellinen sääntely. Kuntayhtiöiden tavoitteet tulee olla sopusoinnussa niiden yhtiöjärjestyksessä määritellyn toiminnan tarkoituksen kanssa toimialasta riippumatta.

Nyt esitetyn rajoituslain tiukennuksen tarkoituksena on turvata se, että uusilla sote-uudistuksen perusteella muodostettavilla maakunnilla olisi mahdollisuus muokata palvelurakennetta asukkaiden palvelutarpeiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti sekä estää se, että tuotantorakenteita ennen uudistusta toteutettaisiin siten, että niiden muuttaminen koko alueen tarpeen mukaisesti heikentyisi. Mikäli kuntien ja kuntayhtymien investoinnit siirtyisivät niiden omistaman yhtiön tehtäväksi, lain tarkoituksen toteutuminen voisi vaarantua, koska hankkeet voisi toteuttaa ilman poikkeuslupaa, jos kiinteistön omistaja olisi yhtiö eikä suoraan kunta tai kuntayhtymä (sivu 6).

Esityksellä ei olisi taannehtivia vaikutuksia ja esitys ei muodostuisi hallituksen esityksen mukaan ongelmalliseksi kuntien ja kuntayhtymien sopimusosapuolten omaisuudensuojan ja sopimusvapauden kannalta.

Hyvinvointiala HALI ry ehdottaa, että 4 §:ään lisätään sana ”kokonaan” selvyyden vuoksi.
Tämän jälkeen 4 § ensimmäinen momentti kuuluisi seuraavasti:

4 § Investoinnit rakennuksiin

Kunta tai kuntayhtymä tai niiden yksin tai yhdessä **kokonaan** omistama yhtiö ei saa tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin kohdistuvia investointeja koskevia sitoumuksia, joiden arvonlisäverottomat kokonaiskustannukset ylittävät viisi miljoonaa euroa.

Lopuksi

Hyvinvointiala HALI ry toistaa 16.9.2019 rajoituslain tiukennuksia koskevassa lausunnossaan esittämänsä.

Hyvinvointiala HALI ry pitää tarkoituksenmukaisena, että hallitus jatkaa olemassa olevan rajoituslain määräaika-ehdotetulla tavalla koskien suuria investointeja ja Paras -puitelain mukaisten yhteistoiminta-alueiden toimintaa. Muilta osin Hyvinvointiala HALI ry pitää ehdotettua määräaikaisen lain jatkamista epätarkoituksenmukaisena ja edellyttää, että kuntien investointeja ja sopimusvapautta rajoittavasta lainsäädännöstä luovutaan kokonaan.

Lausunnon perusteluissa Hyvinvointiala HALI ry toteaa mm. seuraavaa:

1. Esityksen mukaan lain voimassaolo jatkuisi lähes 10 vuotta, vaikka laki on tarkoitettu määräaikaiseksi.
2. Esityksen mukaisten ehtojen toteutuessa lain soveltamisala laajenisi kestävämmän suureksi
3. Laki rajoittaa merkittäväällä tavalla kuntien itsemääräämisoikeutta sekä kuntien ja palveluntuottajien oikeutta tehdä sopimuksia. Laki asettaa julkiset ja yksityiset toimijat eriarvoiseen asemaan, koska sillä puututaan vain yritysten ja kunnan välisiin sopimuksiin. Lain tarkoituksena on estää epätarkoituksenmukaiset järjestelyt ja kuntien väliset sopimukset voivat olla tässä suhteessa samalla tavalla haitallisia.
4. Julkisten sairaala- ja hyvinvointikeskusinvestointien rajoittaminen on tarkoituksenmukaista
5. Lakiesitys kilpailuneutraliteetin näkökulmasta. Lähes 10 vuotta voimassa ollut rajoituslaki sulkee yksityisiä yrityksiä pois tietystä palvelutoiminnasta. Tämän vuoksi ministeriön tulisi selvittää ennen hallituksen esityksen eduskunnalle antamista, onko esitys EU-oikeuden mukainen. Tältä osin on olemassa myös uhka siitä, että joku yksityisistä toimijoista valittaa asiasta EU-tuomioistuimeen.
6. Hallituksen tulee säätää vain välttämättömiä normeja. Näkemyksemme mukaan alkuperäisellä määräaikaisella rajoituslailla ei ole sellaisia taloudellisia, rakenteellisia tai muita perusteluja, jotka edellyttäisivät esitettyjen rajoitusten toimeenpanoa palvelusopimuksia koskevilta osilta. Sosiaalipalveluiden palvelusopimukset ovat pääsääntöisesti ns. puitejärjestelyitä, joissa palveluntuottajiksi valitaan useita (yleensä yli 5) palveluntuottajia eri puolilta kyseessä olevaa aluetta. Palvelutuotantoon liittyvät

rakennukset rakennetaan yksityisen sektorin toimijoiden riskillä. Kunnat ostavat vain asiakkaiden hoito- ja palvelusuunnitelmien mukaisia kuntalaisille täysin välttämättömiä palveluita.

Eduskunta päätti jatkaa määräaikaista lakia 1.1.2020 lähtien ja tiukensi lain ehtoja. Tältä osin jää nähtäväksi seuraamukset, jos jokin tulevaisuuden maakunnista irtisanoisi sopimuksen. Yksipuolisesti sopimuksen irtisanovan maakunnan pitää vastata kaikista palveluntuottajalle mahdollisesti aiheutuvista haitoista.

Esimerkiksi palvelutuotanto vanhusten tehostetussa palveluasumisessa vaatii huomattavia taloudellisia panostuksia, jotka on välttämätöntä suunnitella sekä yksityisellä että julkisella sektorilla nyt esitetyn poikkeusnormin määräaika pidemmälle ajanjaksolle. Pidämme tärkeänä, että avohuollon sosiaalipalveluiden kehittämistä, kuten esimerkiksi vanhusten tehostettua asumispalvelua ja kotihoitoa sekä lastensuojelua jatketaan normaalisti myös ennen mahdollisten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen liittyvien lakien voimaan astumista. Tämä on entistäkin tärkeämpää meneillään olevassa tilanteessa, jossa lakien voimaantulo on useaan kertaan siirtynyt ja tälläkin hetkellä on olemassa lukuisia epävarmuustekijöitä. Jos tällä lakiesityksellä tai muilla saman suuntaisilla toimenpiteillä estetään tai hidastetaan jo nykyin hidasta avohuollon palvelukehitystä, lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia raskaimmassa ja kalleimmassa laitoshoidossa ja erikoissairaanhoidossa.

Muistutamme lainsäädännön suhteellisuusperiaatteesta. Muutaman mahdollisen, epäasiallisilla perusteilla tehtävän sopimuksen estäminen ei ole riittävä syy vaikeuttaa tai estää lukuisien asianmukaisesti perusteltujen ja välttämättömien sopimusten solmimista. Tämä koskee kaikkia toimialoja.

Annamme mielellämme asiaan liittyviä lisätietoja tarvittaessa, yhteyshenkilö Aino Närkki, puhelin 0400 436 438.

Varaamme mahdollisuuden täydentää lausuntoamme tarvittaessa myös myöhemmin.

Hyvinvointiala HALI ry

Ulla-Maija Rajakangas
toimitusjohtaja